

Stručni članak/

Professional Paper

Prihvaćeno: 26.1.2016.

Julija Tomasović, mag. prim. edu.

Osnovna škola Spinut, Split

LUTKA U ODGOJU I OBRAZOVANJU

Sažetak: *Brojne su vrijednosti primjene lutke u nastavi, od socijalizacije, stvaranja pozitivne slike o sebi i drugima, usvajanja moralnih vrijednosti, do ispunjavanja obrazovnih ciljeva u pozitivnoj atmosferi. Uz elemente igre lutka ispunjava nastavne ciljeve podržavajući cjelokupni razvoj učenika, a jedini je uvjet primjene lutke učiteljevo znanje i želja za njezinom primjenom. U radu se upućuje na vrijednosti primjene lutke u nastavi koje su podržane istraživanjima o utjecaju lutke na angažiranost, pažnju i preferencije učenika. Rezultati o stavovima učitelja i njihovoj praksi primjene lutke u nastavi upućuju na stereotipe i neznanje o primjeni lutke. Istraživanja o pozitivnim utjecajima lutke potvrđuju svrhovitost prakse profesora Bognara koji se zalaže i primjenjuje lutku u fakultetskom obrazovanju učitelja i odgojitelja. U prilogu se iznosi i osobno praktično iskustvo u primjeni lutke za vrijeme studiranja i pripravničkog staža u školi. Cilj rada je iznijeti vrijednosti lutke u nastavnom procesu te rezultatima raznih istraživanja uputiti na nedovoljnu osposobljenost i upućenost učitelja za rad s lutkom. Također se upućuje na potrebu ponude izbornog kolegija na učiteljskim fakultetima o primjeni lutke u odgoju i obrazovanju kako bi budući učitelji dobili temelj i poticaj za primjenu lutke u nastavi.*

Ključne riječi: *angažiranost i preferencije učenika, izborni kolegij, obrazovni ciljevi*

1. Teorijsko polazište

Primjenu lutke u nastavi i njezino snažno djelovanje potkrepljuje teorija o istovremenom korištenju lijeve i desne polutke mozga što značajno utječe na upamćivanje. U suvremenoj nastavi koriste se postupci koji potvrđuju učinkovitost učenja koje djeluje na obje strane mozga, primjerice pjevanje tvrdnji ili oživljavanje brojeva crtežom, ali i upotreba lutke u nastavi (Bognar, 2009.). Navedene aktivnosti uključuju emocije u proces učenja, što dodatno poboljšava zapamćivanje, a posebno kada je riječ o primjeni lutke u obrazovanju (Jansen, 2005.). Drugo teorijsko polazište potvrđuje holističko djelovanje lutke potkrijepljeno teorijom H. Gardnera (1993.) koji je definirao sedam inteligencija koje rijetko djeluju samostalno, a njihova umreženost posebno je intenzivna u dramskim aktivnostima i u igri lutkom. Dijete u lutkarskim animacijama lakše sagledava i iznosi svoje osjećaje (intrapersonalna inteligencija), sagledava situaciju ili problem iz perspektive drugog učenika (interpersonalna inteligencija), rukuje lutkom i izražava se pokretom (tjelesno–kinestetička inteligencija), izražava se u pismenom i usmenom obliku (jezična inteligencija), proizvodi zvukove i ritam te pjeva (glazbena inteligencija) (Özdeniz, 2001., Korošec, 2013.). Kao što i Korošec kaže, učenici su stjecanjem znanja uz pomoć lutke inventivniji i angažiraniji, a znanje stečeno lutkom „integrira sve discipline važne za razvoj djeteta, percepciju, razumijevanje, pokret, koordinaciju, interakciju s okolinom, govor, pripovijedanje“ (Korošec 2013: 5). Coffou (2004.) mogućnosti lutke u nastavnom procesu podijelila je u tri skupine: *lutka kao terapeutsko sredstvo*, *lutka kao poticaj za kreativnost* i *lutka kao edukativno-didaktičko sredstvo*. Navedena podjela upućuje na višestruko djelovanje i mogućnosti primjene lutke u nastavi, a što potvrđuju brojni autori (Majaron, 2004., Kroflin, 2011.). Stoga je u ovome radu naglasak upravo na višestrukim mogućnostima lutke u odgoju i obrazovanju, kao i potrebi uključivanja lutke u fakultetsko obrazovanje budućih učitelja.

2. Značaj lutke u nastavi

Utjecaj lutke na samopouzdanje i zajedništvo

Lutka može medij razbijanja psiholoških barijera. U tu svrhu vrijedno je navesti jedan od pozitivnih primjera prakse voditeljice lutkarske grupe Coffou. Kada je Coffou zadala učeniku koji inače muca, glavnu ulogu u lutkarskoj igri *Tvrdo glavo mače*, na sveopće iznenađenje tek iza paravana mače nije mucalo jer se dijete u potpunosti identificiralo s lutkom, odnosno s hrabrim i razigranim mačićem (Coffou, 2004: 10). Sudjelovanje tog učenika u daljnjim lutkarskim uprizorenjima

uvelike je utjecalo na njegovo samopouzdanje te je kasnije tražio zahtjevne scenske nastupe. Navedeni primjer potvrđuje koliko lutka može pridonijeti humanijem i manje stresnom odgojno-obrazovnom procesu.

Razvijanje pozitivne slike o sebi i socijalizacija

Lutka može služiti kao sredstvo za poticanje pozitivne slike o sebi, što je posebno vrijedno kada lutka dođe u ruke sramežljivog djeteta. Pomoću lutke dijete će se lakše obratiti prijatelju i lakše će izreći svoje osjećaje, misli i ideje. Kada dijete animira lutku, sva je njegova energija usmjerena na lutku, tada lutka ima glavnu ulogu, svi gledaju u nju i sve ideje i pogreške pripisuju se lutki (Majaron, 2004.). Time učenik i testira kako su njegove ideje i misli prihvaćene u razredu te kako ih braniti pred ostalim učenicima. Nakon svađe među učenicima moguće je lutku uključiti kao posrednika u rješavanje problema. Korištenjem lutke učenici će razgovarati o emocijama koje su izazvale njihove riječi, doznat će u čemu je bio problem i kako ga riješiti. Uključujući lutku u sagledavanje i rješavanje konflikta, djeca će naučiti i nakon svađe postići kompromis i surađivati (Ivon, 2010: 48).

Lutka u postizanju pozitivne atmosfere

Jedino nenametljivi poticaj i ugodna atmosfera za lutkarsku improvizaciju i jezično stvaralaštvo ima prave vrijednosti koje bi improvizacija trebala imati, a to je poticanje kreativnosti, igre i humora (Behric, 2011.). Zbog atmosfere koju lutka postigne, učenici učitelja koji preko lutke šalje poruke vide kao osobu koja u njihov razred donosi radost i uzbuđenje, a lutku doživljavaju kao najiskrenijeg prijatelja koji im poželi dobrodošlicu, rješava probleme, uči s njima i sluša ih (Korošec, 2014.). Sudjelujući u lutkarskoj igri učitelj svojom zaigranošću i spontanošću, a ponekad i malom nespremnošću uvelike pridonosi pozitivnoj atmosferi, integrirajući različite aktivnosti u kojima svi sudjeluju i svatko može pogriješiti (Behric, 2011.). U suradničkoj i razigranoj atmosferi učitelj će se lakše približiti učeniku, savjetovati ga i tako steći njegovo povjerenje i iskrenost.

Lutka za upoznavanje s novim situacijama

Lutkarskim igrokazom moguće je učenike pripremiti za situacije u kojima se još nisu nalazili. Kako bi se učenici pripremili za pravilnu reakciju u stvarnim situacijama, lutke mogu predstavljati nasilnika ili neke opasne situacije (Bastašić, 1990.). Tako se primjerice lutkom može pripremiti učenike na razgovor s

nepoznatim ljudima, ponašanje u autobusu ili reakcije u slučaju požara. Igre uloga s lutkom djetetu mogu ublažiti mnoge strahove pa će ono lakše prihvatiti nužne situacije koje u stvarnosti teško podnosi, kao što je vađenje krvi ili popravljavanje zuba. U ulozi liječnika dijete će lakše razumjeti nužnost neugodnih postupaka te tješeći *lutku pacijenta* dijete tješi sebe, što smanjuje strah u stvarnim situacijama (Hitrec, 1991: 17).

Lutka kao poticaj za kreaciju

Lutkarska igra potiče učenika da izmišlja neobične jezične konstrukcije (nove riječi, novo značenje riječi), duge monologe i neočekivane dijaloge. U takvoj igri dijete traži jezična rješenja kojima usvaja komponente jezika i razvija stvaralaštvo (Pokrivka, 1980.). Kako nije riječ o kazališnoj umjetnosti, nije važno kako i od čega je lutka napravljena jer, kada je lutka nastavno pomagalo ili sredstvo, izgled je od sekundarne važnosti (Kroflin, 2011.). Sve oko nas može biti lutka, od olovke (raketa, Pinokio...), pernice (brod, garaža, žaba...) do samog papira (dalekozor, ploča...), a učitelj je taj koji će poticajnim pitanjima (Što sve olovka može postati u vašim rukama?) razbuknati maštu učenika (Vigato, T., Dundović-Matacin, N., 2002., Coffou, 2004.). Lutka jedino treba *ispuniti zahtjev lutkovnosti*, treba biti „svedena na simbol, a ne na vjernu imitaciju živoga lika“ (Pokrivka, 1980: 22). Ona nije kopija čovjeka ili životinje, već je simbolički prikaz i često samo jednim svojim obilježjem podsjeća na ulogu koju ima. Ako se učenike potiče da oživljavaju stvari iz svoje okoline i pruža im se sloboda u odabiru predmeta, time se učenicima pruža prilika da stvari i prostor sagledaju iz nadrealnog svijeta, zasnovanoga na simboličkom značenju (Korošec, 2004.). Cijeli proces od izrade do primjene lutke potiče nadilaženje same funkcije predmeta i konstantno pronalaženje novih likovnih i jezičnih rješenja (Majaron, 2004.). Izradom i oživljavanjem lutke – ambalaže, učenika se potiče na pronalaženje kreativnih rješenja u prepoznavanju vizualnih elemenata, tj. asocijacija zasnovanih na obliku, boji i zvuku predmeta. Za razliku od glumca koji mimikom upotpunjuje lik, lutka pokretom, glasom i izgledom simbolizira karakter – ulogu lutke (Behric, 2011.). Gledajući svijet na taj način, svijet postaje slikovitiji, a svaki trenutak je vrijeme za nove ideje, kreativno stvaranje i poticanje divergentnosti (Majaron, 2004.). Najvrjednije je da učenici sami izrade lutku jer tada će biti ponosni na izradu lutke te će imati osobni odnos prema lutki koju su sami izradili, koja je oživljena njihovom maštom i energijom. Prema Majaronu takva lutka ima višestruke vrijednosti. To ističe i Kroflin koja proces izvedbe smatra prikladnim za komunikaciju, spontano izražavanje misli i osjećaja, „jezičnu proizvodnju, deklinaciju imenica i konjugaciju glagola“ (Kroflin, 2011: 8). Postavljanjem pitanja

i davanjem odgovora, odnosno stvaranjem rečenica o korištenom priboru, materijalu i boji, učenici vježbaju jezično izražavanje. Već izradom, kao i daljnjom animacijom lutke, dijete postiže harmoniju misli, osjećaja i pokreta, što uvelike doprinosi osjećaju sigurnosti u vlastite kreacije. Dijete u igri s lutkom „uživa u vlastitim jezičnim tvorevinama, a to je jedan od preduvjeta za prihvaćanje estetskih govornih vrednota“ (Pokrivka, 1980: 31).

Lutka kao edukativno - didaktičko sredstvo

Iako je lutku moguće koristiti u svim nastavnim predmetima, najčešće se koristi u predmetu materinskog jezika (govorne vježbe, igrokazi...). Tako se ista lutka ili aktivnost s lutkom može koristiti tijekom cijelog nastavnog dana pa lutka može zbrajati, razgovarati o imenicama, ekologiji i o osjećajima (Coffou, 2004: 11). U nastavi Hrvatskog jezika lutka može personificirati bilo koje slovo abecede (Čudina Obradović, 1996.: 122), osim toga lutka može biti i didaktičko sredstvo za rekonstrukciju i prepričavanje priče (Čudina Obradović, 1996: 146) te dramatizaciju iste pred publikom. U nastavi Matematike pstne lutke pomažu u brojenju i računanju, a ptice lutke u razumijevanju znakova za uspoređivanje brojeva (Majaron, 2002: 63). Razni autori i učitelji iznose pozitivne mogućnosti primjene lutke u svim nastavnim predmetima (Majaron E., Čudina-Obradović, M., Coffou, V.), pri čemu lutka više nije samo sredstvo za motivaciju, nego sve više didaktičko pomagalo za dostizanje kurikularnih ciljeva na različitim predmetnim područjima (Korošec, H., 2003: 114).

Primjena lutke istovremeno je igra i razbibriga, ali i ozbiljan zadatak koji zahtijeva disciplinu i pravila. Preduvjet primjene lutke u nastavi ponajprije je učiteljeva vjera u lutku. Ako učitelj nije siguran i uvjerljiv prilikom animacije, teško će se i učenici prepustiti, posebno ako je riječ o učenicima starije dobi (Majaron, 2002.). Bez obzira na dob učenika, lutka se ne može samo dati učeniku u ruke. Primjena lutke u nastavi je složen proces, jednako kao što je pisanje i čitanje proces koji se ostvaruje kroz više faza.

Tri koraka do lutke u nastavi

Özdeniz (2001.) navodi uvođenje lutke u nastavi kroz tri koraka:

1. korak – *u intimnom okružju*. U početku je učitelj model čiji odnos prema lutki uvjetuje učenikovo ophođenje prema lutki. Već prvi sat upoznavanja dobra je prilika za primjenu lutke koja će pomoći učeniku da se predstavi i kaže nešto o sebi. Prvo se učitelj predstavi lutki: „Moje ime je..., volim...“, a potom, vođeni učiteljevim primjerom, učenici se pojedinačno predstavljaju lutki (Özdeniz,

2001.). Cilj *prvog koraka* je približiti lutku kao posebnog prijatelja. Na taj način lutkarskom igrom znatno olakšavamo djetetu stresni prijelaz iz razdoblja igre u razdoblje zajedničkog i kontinuiranog rada. To podržavaju i Pavlinović, Nemeth-Jajić (2010.), koji kažu da se posrednom komunikacijom, pomoću lutke, učenicima umanjuje nelagoda koju obično izaziva izravna komunikacija između učitelja i učenika - *oči u oči*.

2. korak – *u javnom okružju*. Za početak je najbolje koristiti se učenicima poznatom pjesmom u kojoj će s lakoćom sudjelovati svi učenici, odnosno sve lutke, primjerice pjesma *Kad si sretan*. Cilj drugog koraka je potaknuti povjerenje i opuštenost učenika pri korištenju lutke u grupi.

3. korak – *korištenje lutke za određenu ulogu*. Prije korištenja lutke u zahtjevnijim zadacima dobro je prvo provesti slobodniju aktivnost u kojoj prevladava oluja ideja. Özdeniz kao primjer zadatka oluje ideja navodi priču o turističkom kampu u kojem su se našle lutke raznih zanimanja, nacionalnosti i interesa. Učenici imaju zadatak razmisliti o svom identitetu, a potom doznati što više podataka o drugim lutkama (Özdeniz, 2001.). Cilj trećeg koraka je koristiti lutke za jezično izražavanje i dramatizaciju. Ovakav redoslijed, od improvizacije do dramatizacije, zagovara i Pokrivka (1980.).

3. Istraženost značaja lutke u nastavi

Mnoga istraživanja upućuju na mogućnosti i pozitivne učinke lutke u nastavi (Korošec, 2013., Kroflin, 2011., Ivon, 2010.), a brojni učitelji i odgojitelji svojim iskustvom svjedoče o njezinoj višestrukoj učinkovitosti (Majaron, 2004., Kroflin, 2004., Coffou, 2004.)

Lutka u nastavi Hrvatskoga jezika i Likovne kulture

Iako su mogućnosti primjene lutke u nastavi Hrvatskoga jezika široke, istraživanje Pavlinović i Nemeth-Jajić (2010.) upućuje na to da se lutka najčešće koristi u predmetnom području *medijske kulture*. Do istih spoznaja došao je i Bognar (2009.) koji govori da se lutka u umjetničkim područjima *medijska kultura* i *književnost* primjenjuje u zadovoljavajućoj mjeri, no u tom slučaju i sama lutka je predmet proučavanja i tada je naglasak na tehničkoj izvedivosti lutke i animaciji, a manje na sadržaju. Bognar (2009.) ističe da lutka u nastavi nikako ne smije biti (samo) predmetom proučavanja, ona mora biti pomoćno nastavno sredstvo koje omogućuje ispunjavanje odgojnih i obrazovnih zadataka. Na poteškoće primjene lutke kao nastavnog sredstva upućuje i istraživanje Pavlinović i Nemeth-Jajić (2010.) kojim je utvrđeno da je najmanja učestalost primjene lutke u nastavi

jezika te da 80 % ispitanika ne prepoznaje mogućnosti lutke u približavanju apstraktnih gramatičkih pojmova. Unatoč mišljenju da lutka *pridonosi djetetovu razvoju i pozitivnom raspoloženju*, učitelji lutku nedovoljno primjenjuju, a kao razlog navode (60 % ispitanika) da lutka *iziskuje puno vremena* i da se ne osjećaju dovoljno *kreativno* (20 % ispitanika) za primjenu lutke u nastavi Hrvatskoga jezika (Pavlinović, Nemeth-Jajić, 2010: 91). Oprečnost prakse i stavova o lutki te izjave učitelja o razlozima rijetke uporabe lutke upućuju na nedostatak kompetencija za primjenu lutke u ostvarivanju kurikularnih ciljeva. Potonje potvrđuju i rezultati istog istraživanja kojim je utvrđeno da 40 % učitelja lutku smatra medijem za poticanje *jezično-komunikacijske sposobnosti*, a istovremeno 55 % ispitanika u istom istraživanju lutku *rijetko* primjenjuje u području *jezičnog izražavanja*. Osim u obrazovnim predmetima, lutka može doprinijeti i poticanju učeničkih preferencija za odgojne predmete. Za nastavu Likovne kulture zanimljivi su rezultati istraživanja koji su potvrdili značajno povećanje preferencija učenika za modernu umjetnost u skupini koja je promatrala likovna djela uz pomoć lutke, u odnosu na ostale skupine. S obzirom na rezultate zaključeno je da bi primjena lutke u nastavi Likovne kulture uvelike pridonijela recepciji različitih umjetničkih smjerova 20. stoljeća (Kuščević, 2012.).

Lutka u svrhu poticanja pažnje i angažiranosti učenika

Učenici često znaju biti nemotivirani na nastavi ili zaokupljeni drugim područjem njihova interesa. U tim situacijama lutka može imati važnu ulogu u motivaciji, što potvrđuju i Wallace i Mishina, koji su istraživali koliko upotreba lutke utječe na pažnju i angažiranost učenika u razredu. Njihovo istraživanje je potvrdilo visoku korelaciju između učiteljeve primjene lutke i učeničke pozornosti. Još veća korelacija bila je između učeničke pozornosti i uključenosti učenika u nastavu. Važno je napomenuti da primjena lutke nije izravno djelovala na uključenost učenika, već je ona bila intervenirajuće sredstvo koje posredno djeluje na uključivanje učenika u razredne aktivnosti. Što se tiče učenika lutkara, učenička aktivnost je jednako ovisna o učeničkoj pažnji, no u nešto manjoj mjeri (Wallace, Mishina, 2004: 6). Mnogi autori naglašavaju kako lutke imaju moć da zaokupe djetetovu pažnju i da usmjere koncentraciju djece, a da ona toga nisu niti svjesna jer uživaju u aktivnostima (Korošec, 2004.). Pažnja postignuta lutkom nije nametnuta, ona je prirodna, bez vanjske nužnosti, pri čemu je dijete usmjereno na proces (igru), a ne na na produkt (učenje) (Ivon, 2010.).

Učestalost primjene lutke u nastavi i fakultetsko obrazovanje učitelja

Pavlinović i Nemeth-Jajić ističu da bi „učitelji morali biti spremni na intenzivniju primjenu lutke i lutkarske igre u redovitoj nastavi“ (Pavlinović i Nemeth-Jajić, 2010: 92). No, primjena lutke u nastavi ovisi o praksi i kompetencijama učitelja, što je uvjet za prepoznavanje vrijednosti lutke, na što upućuju i rezultati istraživanja Korošec (2013.). Istraživanje koje je provela Korošec (2013: 510) pokazuje da odgojitelji imaju pozitivniji stav prema primjeni i utjecaju lutke na *kreativnost* i *socijalizaciju* od učitelja i nastavnika te je češće koriste. „Odgojitelji vjeruju da su lutke uspješno sredstvo za postizanje ciljeva kurikuluma.“ (Korošec, 2013: 510). Isto istraživanje pokazuje da samo oni učitelji koji su se izjasnili kako se koriste lutkom *svakodnevno* ili *jednom tjedno* vjeruju da je lutka učinkovito sredstvo za postizanje *ciljeva kurikula* i da utječe na *društveni i emocionalni razvoj učenika* (Korošec, 2013.). Navedeni rezultati pokazuju da oni ispitanici koji se često koriste lutkom „vjeruju da je lutka učinkovito sredstvo za učenje i da utječe na društveni i emocionalni razvoj djeteta“ (Korošec, 2013: 511), što upućuje na nedostatak prakse i teorijskog znanja onih učitelja koji su se izjasnili da ne prepoznaju mogućnosti primjene lutke u nastavi. Rezultati istraživanja također upućuju na stereotipna mišljenja učitelja o lutki. Neki ispitanici u istraživanju te autorice drže da *lutka iziskuje previše vremena i truda u nastavi* (Korošec, 2013: 512), što navodi i 60 % ispitanika u istraživanju Pavlinović i Nemeth-Jajić (2010: 91). Potonje upućuje na nedostatak teorijskog znanja jer lutka se danas koristi i u višim razredima, ali i na fakultetu. Kako nije riječ o kazališnoj umjetnosti te je tehnička izrada lutke manje važna, primjena lutkarskih metoda rada u nastavi iziskuje jednako vremena kao i ostale suvremene metode koje potiču stvaralaštvo i kreativnost. Jedan dio učitelja uključenih u studij koji je vodila Korošec (2013.) imao je mogućnosti stjecanja didaktičkog znanja o lutki, što je utjecalo na prepoznavanje vrijednosti lutke u nastavi, no ne i na primjenu u praksi. Skupina učitelja koja se izjasnila da često primjenjuje lutku, kao razlog primjene navela je upravo praksu i vlastito iskustvo. Stavovi i stereotipi učitelja o primjeni lutke utvrđeni istraživanjima upućuju na „potrebu sustavnije izobrazbe učitelja za primjenu lutke kao metode rada u redovitoj nastavi“ (Pavlinović, Nemeth-Jajić, 2010: 92), a u skladu s tim na potrebu uvođenja posebnog kolegija o lutkarskom mediju u fakultetsko obrazovanje učitelja.

Program studija na Odsjeku za učiteljski studij Filozofskog fakulteta u Splitu samo nekolicini studenata, koji izaberu *Modul 3*, omogućuje teorijske kazališne osnove u kolegiju *Scenska kultura* (Program studija, 2013: 87), no ne i praktičnu primjenu lutke u nastavi. Za razliku od studija u Splitu, na Katedri za učiteljski studij Odjela za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Jurja Dobrile

u Puli jedan od modula sadrži kolegij *Dramsko i scensko stvaralaštvo, Lutkarstvo i scenska kultura*. U tim se modulima, među ostalim, studenti osposobljavaju za primjenu lutke s učenicima (Studijski program integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog učiteljskog studija s izmjenama i dopunama, 2008: 307, 311). Na učiteljskom fakultetu u Osijeku profesor Bognar lutku redovito primjenjuje u svom radu sa studentima. Njegovi studenti koji su vrijednost i načine primjene lutke iskusili u svom obrazovanju zasigurno će lutku primijeniti u budućnosti kao učitelji (Bognar, 2009.). Stoga je i u obrazovanju učitelja potrebno primjenjivati lutku, ako ne kao nastavnu metodu, onda barem kao nastavno sredstvo u funkciji ostvarivanja odgojno-obrazovnih zadataka nastave. Zbog ciljeva i vrijednosti, lutkarske igre trebale bi biti dio općeg programa, a ne samo dijelom određenog modula. To zagovara i Korošec (2004: 41) koja ističe kako je potrebno da lutka postane dio *didaktike nastavnih programa* te ne smije biti „prepuštena inicijativi pojedinih učitelja i nastavnika“. Međutim, lutka se ne bi trebala koristiti prečesto, tada ona više neće imati jak efekt i neće biti osvježanje u nastavi, a ovisno o umješnosti i kreativnosti nastavnika će stvoriti pogodnu klimu za primjenu lutke u zadacima u kojima će učenici iskoristiti punu učinkovitost lutke (Bognar, 2009.).

4. Primjer iz prakse

Iskustvo vezano za primjenu lutke započinje tijekom fakultetskog obrazovanja, a dalje se nastavlja kroz stručna usavršavanja. Fakultetsko obrazovanje o primjeni lutke u nastavi ovisno je o programu učiteljskog studija, odabiru modula i inicijativi pojedinih profesora. Naše iskustvo u primjeni lutke započelo je tijekom studija, što se poslije nastavilo sudjelovanjem u organiziranim radionicama. Ozračje, pažnja i pridržavanje pravila, koji se postižu *dolaskom* lutke u razred, nemjerljivo je s primjenom drugih nastavnih sredstava. Tako je primjerice uvođenje Klepetana (lutka roda) potaknulo učenike da u dijalogu opisuju život ptica selica, a pri tome su se strogo pridržavali razrednih pravila kako ne bi poplašili rodu. Drugo vrijedno pedagoško - lutkarsko iskustvo stečeno je na radionici u radu s učenicom neprimjerenog ponašanja, ali i s teškom obiteljskom situacijom. Na sveopće iznenađenje, dječak je zaštićen iza paravana bio neprepoznatljiv, intonacijom glasa i smirenošću poistovjetio se s lutkom - Detektivom Sovom, koja mu je pomogla da se neizravno obrati razredu i učiteljici i iznese uzrok uznemirenosti i žaljenje zbog nekih postupaka i riječi.

5. Zaključak

Rezultati istraživanja upućuju na to da su učitelji svjesni navedenih vrijednosti lutke, no unatoč pozitivnom stavu lutke se rijetko koriste u razredu, što upućuje na nedostatak teorijske osnove, prakse i samopouzdanja učitelja. Da bi učitelji odbacili stereotipe i razvili pedagošku kompetentnost za primjenu lutke u nastavi, treba im omogućiti sustavniju izobrazbu na fakultetu kojom će im se osim usvajanja znanja o lutki pružiti i mogućnost njezine primjene. Istraženo stanje upućuje na potrebu uvođenja kolegija o primjeni lutke u nastavi koji će biti dostupan svim studentima bez obzira na izbor modula. Time će lutka kao metoda rada ili sredstvo rada u svrhu ostvarivanja obrazovnih ciljeva biti još jedan od elemenata kojim će se, sukladno suvremenim pristupima, nastava usmjeriti na učenika, a ne na sadržaj koji učenici trebaju usvojiti. Lutka kao metoda rada u našem nastavnom procesu još nije zastupljena onoliko koliko bi trebala biti s obzirom na svoje odgojne vrijednosti i obrazovne mogućnosti. Poučavanje lutkom pokazalo se moćnim sredstvom za postizanje ostvarivanje kvalitetnije komunikacije, spontano izražavanje misli, poticanje kreativnosti i ugodne atmosfere. Primjenom lutke u nastavi, od likovne kreacije do dramatizacije s lutkom, postiže se harmonija stvaralaštva, misli, osjećaja i pokreta, što uvelike doprinosi osjećaju sigurnosti u vlastite likovne i jezične kreacije. Osim toga, poticanjem zajedništva, iznošenja ideja i osjećaja, lutka doprinosi ostvarivanju humanističkih vrijednosti u razredu. Stoga lutka može biti ne samo jedno od povremenih sredstava za motivaciju u nastavi, već ona može biti svakidašnje sredstvo koje služi ostvarivanju kurikularnih ciljeva i poticanju razrednog zajedništva.

DOLL IN EDUCATION

Abstract: *There are numerous values in usage of puppets in teaching: from socialization, creating a positive climate and positive image of themselves and others, as well as adoption of moral values and complement of educational tasks in positive atmosphere. Beside of playful element, puppet can contribute to fulfilment of classroom tasks while backing up pupils overall development and the only requirement for implementation of puppets in classroom is teacher's knowledge and desire for the puppet application. The paper points out the values of puppet usage in teaching what is supported by the studies on influence of the puppets on engagement, attention and preferences of pupils. Results points out to the attitude of teachers to their practical use of puppets in classroom indicates the stereotypes and ignorance towards the application of the puppets. Research about positive impact of puppets confirm purposefulness of this practice by professor Bognar who advocates the application of puppet in university education of teachers and preschool teachers. The paper reports of personal practical experience of applying puppets during studies and apprenticeship at the school. Aim of this study is presentation of benefits of puppets in the teaching process and the results of various studies to point out the lack of teacher training and knowledge work with the puppets and the need for inducing university elective course about the application of puppets in education. This should involve all teachers to get foundation and stimulus for the application puppets in the teaching process.*

Key words: *engagement and preferences of pupils, elective course, educational tasks*